

nus voluntarium. Similiter si deest veritas in minima parte assertionis, id satis est ad peccatum mortale cum eadem proportione. Dixi autem, quotiescumque id, quod asseritur, vel negatur, mendacium est, quia si ex circumstantiis mutetur sensus verborum, et totius assertionis, ita ut assertio, sic dicta sine juramento, non reputaretur mendacium, nec juramentum additum erit perjurium, et ita ex eo capite poterit excusari a mortali peccato. An vero aliunde non excusetur, dicemus cap. 6, ubi de his amphibologicis locutionibus tractabimus.

*7. Jurare ut certum id quod est incertum, est mortale peccatum.* — Secundo infertur, si juramento assertorio desit veritas ex parte certitudinis, et modi confirmandi quod asseritur, peccatum mortale committi. Patet, quia quacumque ratione desit veritas, juratur id quod falsum est, et hoc semper est mortale. Hac ratione, qui jurat ut certum quod non certo scit, mortaliter peccat, quia et exponit se periculo falsitatis dicti, et in actu exercito dicit falsum, scilicet se certo scire quod certo non scit. Hoc autem intelligendum est, quando juramentum fertur in rem ipsam, prout est in se; si autem quis juret se ita sentire, vel illud esse verisimile, aut credibile, vel creditibilis, si de hoc videatur sibi esse certus, non peccabit. Sic etiam, qui in re speculativa, et sub opinione posita jurat alteram partem esse veram, praeter peccatum levitatis (nam ridiculum est tale juramentum, ut lib. I diximus cum D. Thom., q. 89, art. 1), erit etiam grave peccatum ex defectu veritatis, quia manifesto periculo jurandi falsum se exponit, cum res in se dubia sit. Si vero juramentum cadat in solam probabilitatem rei, vel affirmationem quod jurans ita sentiat, non erit perjurium directe, nec indirecte; tamen ordinarie tale juramentum habet defectum judicii et prudentiae.

## CAPUT V.

UTRUM JURAMENTUM ASSERTORIUM, INCAUTUM QUOD VERITATEM, SEMPER HABEAT MALITIAM PERJURII, AC SUBINDE MORTALEM.

*1. Juramentum duplicitate potest esse incautum.* — Duobus modis potest dici juramentum incautum: primo, quia sine necessitate fit, et consequenter sine debito judicio et prudentia, quoad occasionem vel causam jurandi, licet non desit advertentia sufficiens ad caven-

dam falsitatem et dicendam veritatem; et de hoc defectu nunc non tractamus, quia ad veritatem non spectat. Alio modo dici potest juramentum incautum, quod fit sine sufficienti cantela, et advertentia cavendi morale periculum falsitatis; et de hoc nunc tractamus. In quo sunt aliquæ regulæ morales certæ.

*2. Prima regula de incauto juramento.* — Prima est: qui jurat aliquid putans esse falsum, semper peccat mortaliter ratione perjurii, etiam si contingat rem in se veram esse, et licet ille per crassam ignorantiam putaverit illam esse falsam. Sumitur ex Augustino, serm. 28 de Verb. Apost.; divo Thoma, q. 98, art. 1, ad 3; Sot., ibi, et aliis; Sylvest., Juramentum, 2, quæstione sexta, *Perjurium*, quæst. 1, et ibi alias Summist.; Navar., c. 12, n. 9. Ratio est clara, quia ille formaliter jurat falsum et mentitur, quia contra mentem formaliter loquitur, et inde sumit actus malitiam, ut ait D. Thomas, 2, 2, q. 110, art. 1, ad 1, unde ille etiam jurat mendacium; est ergo perjurus, nam quod res fuerit vera, contingens et per accidentem fuit. Unde nihil refert quod falsa illa existimatio fuerit per crassum errorem, et supinam ignorantiam, quia hoc vel culpam perjurii potius auget, quia videatur augere affectum, et contemptum jurandi falsum; vel saltem impertinenter se habet, quia non minuit temeritatem nec malitiam affectus ad jurandum mendacium.

*3. Secunda regula.* — Secunda regula est: quando juratur falsum, existimando esse verum, si existimatio fuit cum sufficienti advertentia, et probabili existimatione veritatis, ex ensabitur culpa perjurii, et consequenter vel non erit peccatum, vel saltem non mortale. Doctrina est communis et clara, ejusque fundamentum est, quia veritas vel falsitas juramenti non tam ex re jurata, quam ex conscientia et mente jurantis attenditur, ut notat D. Thomas citatis locis, et bene explicat Soto, d. libr. 8, q. 2, art. 3, concl. 6; sed in illo casu juramentum illud est verum in ordine ad mentem jurantis; non est ergo perjurium, nec perse peccatum. Et in idem redit, quod actus voluntatis non specificantur ab objecto, prout est in re, sed prout apprehenso et proposito per intellectum; sed objectum illius voluntatis jurandi est confirmatio veritatis sub ratione et apprehensione veritatis; ergo per se ille actus non est in specie perjurii, sed veri juramenti. Requiritur autem probabilis existimatio veritatis, quia si hæc probabilitas desit, temere juratur, et imprudenter, ac subinde

ignorantia falsitatis, quæ in re ipsa inest, non excusat a culpa, quia ipsa ignorantia voluntaria est. Et consequenter licet ille directe velit jurare verum, indirecte et interpretative vult jurare falsum, ideoque malitia perjurii illi imputatur, quia ad peccandum sufficit voluntarium indirectum, per quod (ut aiunt) reducitur actus in naturam suæ formæ, id est, moraliter constituitur in illa specie malitiae, in qua constitueretur, si cognitio et directa intentio intercederent. Quin potius licet contingat postea in re verum esse, quod juratum est, eadem erit culpa perjurii, quia hæc commissa fuit, quando homo se exposuit periculo pejerandi; et quod postea non fuerit falsitas subsecuta, materiale fuit, et per accidentem, seu casu, et ideo non excusat. In hoc autem peccandi modo est latitudo, sicut etiam in negligentia considerationis debitæ, vel culpa ignorantiae esse potest; unde si negligentia gravis fuerit, erit etiam culpa gravis: si autem fuerit levis, peccatum erit veniale, non ex levitate materiae, sed ex surreptione, seu defectu libertatis. Quod generale est in hoc modo peccandi in quacumque materia, et in hac cum proportione applicandum est, juxta exigentiam rerum, et negotiorum de quibus tractatur, ut recte declarant Cajet., verb. *Perjurium*, Soto, et alii.

*4. Tertia regula.* — Hinc sequitur regula tertia, juramentum incautum quoad veritatem dicendam, semper esse peccatum perjurii, non tamen semper esse mortale. Loquor de incauto proprie, seu privative et moraliter; nam potest jurari per inadvertentiam naturalem, vel ad dictum ipsum, vel saltem ad juramentum, et tunc non est peccatum, quia non est actus humanus; illud vero non est proprie juramentum incautum, quia hæc vox indicat moralem defectum per privationem debitæ considerationis. Dico etiam, quoad veritatem dicendam, quia potest esse juramentum incautum, quoad alias circumstantias prudentis judicii, ut supra dixi; de quo postea dicetur. Sic ergo clara est assertio ex dictis: nam quod illud juramentum peccaminosum sit, patet, quia non fit prudenter, sed cum periculo falsitatis, et qui amat periculum, peribit in illo. Quod vero malitia illa perjurii sit, manifestum est, quia malitia illius actus in hoc consistit, quod homo se exponit periculo jurandi mendacium; sed hæc malitia ejusdem speciei est cum malitia mendacii jurati. Nam in universum malitia moralis periculi ejusdem rationis est cum malitia eventus; ut fornicari, et se exponere periculo

fornicandi ejusdem malitiae sunt, quia est transgressio ejusdem præcepti, et idem objecum; solumque differunt, sicut perfectum et imperfectum, directe voluntarium in se, vel in causa. Denique malitiam illam non semper esse mortalem, circa secundam regulam satis declaratum est. Nam interdum potest esse tam parva negligentia circa advertentiam periculi, ut non sufficiat ad plenam libertatem necessariam ad peccandum mortaliter. Aliando etiam potest esse surreptio in proferendo ipso juramento, et ex ea parte excusari. Quando vero tanta sit inadvertentia ut excuset hoc modo, non potest certa regula prescribi, sed prudens arbitrium necessarium est.

## CAPUT VI.

AN CONSUETUOD JURANDI INCAUTE CONSTITUAT HOMINEM IN STATU PECCATI.

*1. Habitus peccati non est peccatum.* — Juramenta incauta maxime censentur aggravari ex consuetudine, et ideo ad declarandum quo sensu hoc verum sit, hanc quæstionem præmittimus de consuetudine jurandi, an sit peccatum, vel constituat hominem in statu peccati; ita enim facilius constabit an possit efficiere, ut aliquod juramentum sit peccatum mortale, quod sine consuetudine non esset. De consuetudine igitur jurandi, quidam indistincte dicunt esse peccatum grave, alii esse statum peccati, seu constituere hominem in statu peccati mortalis; alii utrumque indistincte negant, ut latius tractat Sot., locis citatis, licet non admodum distincte. Sed quod ad peccatum attinet, manifestum est consuetudinem ut sic, qualiscumque illa sit, non esse unum aliquod peccatum. Duo enim in consuetudine spectari possunt, scilicet frequentia et numerus actuum, vel habitus inde generatus. De habitu, constat non esse peccatum, sed posse esse effectum peccati; nam peccatum est dictum vel factum, etc., contra legem Dei. Item præcepta non dantur de habitibus, sed de actibus, quia in his est totus usus libertatis. Item peccatum est poena dignum, habitus non nisi ratione actus. Frequentia autem actuum non est unum aliquod opus distinctum a singulis, sed est collectio, et numerus omnium actuum, per quos talis consuetudo facta est. Unde sic sumpta consuetudo jurandi non est unum aliquod juramentum, sed collectio multorum, et consequenter, etiamsi illa juramenta peccaminosa sint, consuetudo illa non est pecca-

tum, sed collectio et numerus peccatorum. Quapropter talis consuetudo, si per centum juramenta facta est, nec habet majorem malitiam quam sit in aggregato tot peccatorum, nee meretur majorem poenam. Igitur de hoc puncto, an illa consuetudo sit peccatum, nulla potest esse dubitabilis quæstio. Nam singulare peccatum nec est, nec esse potest; plura vero peccata esse poterunt juxta qualitatem et modum juramentorum, quibus talis consuetudo effecta est.

2. *Consuetudo jurandi in duplice differentia esse potest.* — Et ideo ad expediendum aliud punctum de statu peccati, duo distinguere necesse est, scilicet qualitatem actuum, qui consuetudinem constituant, et quid significetur nomine status peccati. Circa primum distinguere possumus duos modos consuetudinis jurandi. Primus est, quando quis, licet frequenter juret, et fortasse etiam sine necessitate vel utilitate, non tamen sine veritate, neque sine sufficienti advertentia ut quod jurat verum sit. Qui modus consuetudinis inveniri potest, vel in homine qui consuevit nunquam mentiri, etiam sine juramento, vel etiam in illo qui mentiri solet sine juramento, non tamen cum illo; quæ diversitas ad præsens parum refert, ut dicemus. Secundus modus consuetudinis est, quando aliquis tam verum quam falsum jurare consuevit. Quod etiam duobus modis accidere potest: unus est, quando etiam directe advertendo solet quis falsum jurare. Alius est, quando consuetudo juranti tanta est, ut homo sine sufficienti diligentia ad dicendum verum frequenter juret, etiamsi nunquam juret falsum ex formali intentione, aut advertendo falsum esse quod jurat.

3. *Status peccati tripliciter accipi potest.* — Circostatum vero peccati distinguendum etiam est; nam tribus modis accipi potest status peccati. Primo, pro statu actualis peccati, et hic sensus est impropus, et inusitatus, et impertinens ad rem præsentem; quia talis status non constituitur per consuetudinem, sed per quemcumque actum peccati mortalis. Secundo modo accipitur pro statu pure habituali, et sic dici solet esse in statu peccati mortalis, qui peccatum mortale commisit, et illud non retractavit, nec veniam illius consecutus est. Et hic etiam sensus licet sit magis proprius et usitatus, non deserbit præsenti instituto, quia respectu perjurii ad hunc statum non est necessaria consuetudo, sed unico perjurio commiso, et non retractato, relinquitur homo in illo statu. Tertio modo esse potest status peccati

mortalis, quasi medius inter actum et habitum, quia ad illum nec necessarium est actu peccare, nec sufficit peccasse, sed ultra permanentiam in peccato commisso, addit tantam deordinationem illius status, ut de se sit objectum novi peccati mortalis, ita ut quoties homo advertit se esse in tali statu, et vult permanere in illo formaliter, vel indirecte, novum peccatum mortale committat. Sic dicitur esse in statu peccati, qui tenetur restituere, et non restituit cum possit, quia ex vi illius status semper actu peccat, solumque interdum non peccat, quia de illo actu non considerat; quoties vero considerat, et ita permanere vult, actu peccat; et ita ille status est objectum peccati mortalis, et de se est quasi continuum peccatum externum, quamvis ex defectu attentionis, et actualis voluntatis interrumpatur. Hoc ergo tertio modo in præsenti accipitur.

4. *Primum modum consuetudinis in juramento, non esse ex se peccatum grave.* — Juxta haec ergo dicendum est primo, primum modum consuetudinis, nec esse peccatum grave de se, nec collectionem peccatorum mortaliū, nec constituere hominem in statu peccati mortalis. Probatur, quia licet illa iuramenta sint frequentia, nullum illorum de se est perjurium, quia nec ex formali intentione (nam supponitur cum illa frequentia jurandi esse intentionem semper jurandi verum), neque ex indirecta aut interpretativa voluntate, quia supponitur, semper jurare cum sufficienti advertentia dicendi verum. Neque etiam per talem frequentiam dici potest homo constitui in morali periculo aliquando jurandi falsum, quia in singulis actibus semper facit moralem diligentiam sufficientem ad vitandum voluntarium mendacium, ut etiam supponitur; ergo non se conjicit in morale periculum perjurii formalis. Nam licet contingat interdum decipi, illud semper erit materiale mendacium, unde illud periculum neque est de peccato committendo, nec potest dici morale, sed naturale; quia quod homini evenit præter voluntatem, et moralem diligentiam cavendi illud, casuale est seu naturale, non morale. Et licet consultius esset non se exponere huic materiali periculo, frequenter jurando verum, et cum illa advertentia, non possumus dicere cum fundamento, hoc cadere sub obligationem peccati mortalis, cum periculum non sit de peccato mortali, nec gravem injuriam divini nominis includat.

5. Atque hinc aperte sequitur, consuetudi-

nem hanc nihil conferre ad accusandum, vel excusandum juramentum, quod præter intentionem jurantis contingit esse de re falsa; nam in individuo considerandus est actus jurandi, et inadvertentia cum qua fit. Quod si illa actualiter fuit ex notabili negligencia, non excusabit consuetudo advertendi ordinarie et frequenter in aliis juramentis; nam illud oportuit facere, et hoc non omittere; sicut licet homo frequenter soleat uni tentationi resistere, si semel consentiat, non excusatur a gravi culpa, propter aliarum victorias. Si vero in illo etiam juramento sufficiens diligentia, et inadvertentia posita est, vel, si fuit negligencia aliqua, fuit venialis, non accusabitur, nec reddetur gravior propter talem consuetudinem jurandi, quia illa non constat ex gravibus peccatis, nec constituit hominem in statu peccati; et consequenter non facit ut præsens actus jurandi, quatenus contingit esse de re falsa, magis voluntarius sit, quam si non esset talis consuetudo, ut ex dictis constat; ergo non est unde aggravare possit talem culam.

6. *Consuetudinem jurandi indiscriminatim verum vel falsum cum advertentia, esse aggregationem peccatorum gravissimorum.* — Secundo dicendum est alteram consuetudinem jurandi indiscriminatim verum vel falsum, etiam cum advertentia et directa voluntate, esse aggregationem quamdam gravissimorum peccatorum; et quamdiu voluntaria est talis consuetudo, constituero hominem in statu peccati mortalis. Prior pars manifesta est, quia in tali homine fere omnes actus jurandi sunt perjuria, et peccata mortalia ex quibus consurgit et coalescit talis consuetudo. Dico autem fere, et non simpliciter, omnia illa peccata esse mortalia, quia non obstante tam prava consuetudine, si interdum ille homo advertat verum esse quod jurat, in eo actu non erit perjurus, nec peccabit mortaliter, quia ex objecto non habet talem malitiam; nec consuetudo est circumstantia quæ illam inducat, quia solum se habet quasi materialiter et concomitante ad talem actum, et non afficit illum.

7. Dices: quamvis actu ille juret verum, tamen est ita affectus, quod æque juraret falsum, si sibi esset commidum. Respondeo hunc affectum fortasse existere quasi in habitu, quod non sufficit ad actualiter peccandum; immo, licet in præscientia Dei verum esset, illum non minus fuisse juraturum in tali occasione, si falsum sibi proponeretur, nihilo-

minus de facto non imputaretur ad culpam, quod actu commisum non est. Solum ergo imputaretur, si homo haberet actu illum affectum conditionatum et propositum, quod non minus juraret, si esset falsum, et tunc esset illud aliud concomitans peccatum internum et mentale; actus autem jurandi hic et nunc non esset perjurium nec peccatum, quia non ex illo affectu procedit, sed ex voluntate jurandi veritatem sufficienter cogitatam. Quia vero is, qui talem consuetudinem habet, regulariter parum curat de adhibenda diligentia debita ad veritatem dicendam, ideo omnia juramenta ejus, regulariter etiam loquendo, gravia peccata sunt, et malitiam perjurii habent, vel ratione falsitatis, vel ratione periculi ejus.

8. Atque hinc facile probatur altera pars de statu peccati, in qua supponitur consuetudinem esse voluntariam. Et sic probatur. Quia ex vi talis consuetudinis ille homo est in morali occasione proxima, et periculo pejerandi; ergo ex vi illius est in statu peccati mortalis juxta sensum superius declaratum. Item status consurgens ex illa consuetudine est ita inordinatus, et contrarius bonis moribus, ut voluntarie illum admittere, aut retinere per actualem voluntatem, sit peccatum mortale; ergo signum est illum esse statum peccati mortalis. Dixi autem, quandiu voluntaria est talis consuetudo, quia si illa dispiceat efficaciter, ita ut homo proponat, quod in se est facere ad tollendam talem consuetudinem, ex vi illius propositi interrumpitur consuetudo, et retractatur quantum ad affectum hominis. Et ideo ratione solius habitus, qui tunc durat, non poterit dici esse in statu peccati mortalis; quia licet adhuc homo versetur in periculo, non tamen in voluntario periculo; neque etiam in æquali, quia propositum efficax multum juvare potest contra consuetudinem. Et difficultas illa, vel periculum quod talis consuetudo secum affert, effectus peccati est, non status peccati, quando voluntas contra illam nititur. Quia vero ille status tam pravae consuetudinis per proprios actus voluntarios comparatus est, tamdiu censemur voluntarius, quandiu per propositum efficax non retractatur; si vero jam est simpliciter involuntarius ratione contrarii propositi, non potest dici status peccati. Atque hinc constat, quod si talis consuetudo jam est involuntaria, non poterit ratione illius imputari ad peccatum incautum juramentum, quod de facto sine morali advertentia factum est, quia jam illa consuetudo non est moralis, sed quasi naturalis. Quid vero in

hoc puncto dicendum sit, quando talis consuetudo voluntarie durat et statum peccati constituit, in sequenti capite dicetur.

9. *Consuetudo jurandi cum sufficienti advertentia, sine debita tamen cautione, consuetudo est pejerandi.* — Dico tertio: consuetudo jurandi cum sufficienti advertentia ad ipsum juramentum, quamvis esse non soleat cum directa voluntate jurandi falsum, si tamen sit absque debita cautione ac diligentia ad solam veritatem cognitam juramento confirmandam, consuetudo est pejerandi, et hominem constituit in statu peccati mortalis, donec retractetur per poenitentiam, seu propositum de se efficax. Hæc assertio constat ex præcedenti, et cum proportione accipienda est, quia juramentum hoc modo incautum peccatum mortale est, et malitia ejus, malitia perjurii est, ut declaravi; ergo eadem est proportionalis ratio de tali consuetudine. Consurgit enim ex collectione multorum peccatorum gravium in materia perjurii, et constituit hominem in morali periculo commitendi similia peccata; ergo quandiu voluntaria est, et homo non conatur ad tollendam illam, constituit illum in statu peccati mortalis in sensu supra explicato.

10. *Aliorū effugium.* — Respondent aliqui, illam consuetudinem non constituere hominem in occasione proxima morali peccandi, sed solum in remota, quæ non sufficit ad constitendum hominem in statu peccati; sicut fomes peccati constituit hominem in periculo peccandi, non tamen in statu peccati, quia periculum illud remotum est. Sed hoc dicetur apparenter de consuetudine jurandi cum veritate et advertentia, licet cum excessu et superfluitate; illa enim dici potest occasio pejerandi valde remota, et ideo non constituit hominem in statu peccati, ut dictum est. At vero consuetudo temere jurandi quidquid in buccam venerit, et sine advertentia ad veritatem, sine dubio constituit hominem in periculo proximo jurandi falsum; et ideo si voluntaria sit et permaneat, merito dicitur constituer hominem in statu peccati. Nec est simile de fomite peccati, quia ille non est ita voluntarius; unde periculum illud, licet magnum sit, est magis contractum et naturale, quam voluntarium. Et nihilominus tenetur homo armari contra illud periculum oratione et proposito resistendi illi; alioqui si sit notabiliter negligens, constituet se in statu peccati mortalis, vel venialis pro ratione negligentiae et periculi.

## CAPUT VII.

AN PERJURIUM, CUM NATURALI INADVERTENTIA PROLATUM, SIT PECCATUM MORTALE RATIONE CONSUETUUDINIS?

1. Quæstio habet locum in consuetudine graviter peccaminosa, quamdiu voluntaria durat. De illa enim dicunt aliqui, efficere ut perjurium, quod alias non esset peccatum mortale ratione inadvertentie naturalis, imputetur ad mortale ratione consuetudinis: ita sentit Cajet., q. 98, art. 3, circa ad 3. Ratio ejus est, quia in illo sic assueto ad temere jurandum, inadvertentia non est causa jurandi, nam æque juraret si adverteret, ut ejus consuetudo ostendit; ergo illa inadvertentia non excusat culpam, quia non excusat, nisi sit causa; est enim tune inadvertentia non antecedens, sed concomitans, quæ non excusat. Idem docuerat Cajetan. 2. 2, quæst. 88, articul. 1, in dubio circa primam voti conditionem; et in eodem sensu dixerat, quæst. 89, art. 2, consuetudinem jurandi non excusare. Sequitur Navarr., c. 12, num. 6; et Didac. Victor. (ut refertur), in Regulis confraternitatis nominis Jesu, contra juramenta. Favet Augustinus, libro contra Mendacium, cap. 15, quatenus dicit ex consuetudine jurandi in perjurium decidi. Gravius Chrysost., Homil. ad Popul., dicens, ab omnibus esse concessum et manifestum, multum jurantem perjurum esse, necesse esse. Et ideo infra subdit, non esse idoneam excusationem, si consuetudinem prætendamus. Similia sumuntur ex Isidor., libr. 2 Synonym. cap. 10: *Assiduitas jurandi perjurium facit;* et libro secundo Sentent., seu de Summ. bon., cap. 31: *Dum usum jurandi facimus, perjurii crimen incurrimus.* Et ex Bernard., libro de Modo bene viven, serm. 32, dicente: *Periculosum est jurare, usus jurandi dicit hominem ad perjurium.*

2. Nihilominus alii distinguendum esse putant, quia talis actus indeliberatus non semper peccatum mortale est, esse tamen potest. Dicunt ergo solum consuetudinem non efficere, ut juramentum ex surreptione actuali prolatum ad culpam mortalem imputetur; quia fieri potest ut illa surreptio non ex consuetudine, sed aliunde ex actuali passione iræ, vel alterius affectus oriatur. Si autem inadvertentia et præcipitatio actualis oriatur ex consuetudine, licet formaliter sumpta non sufficeret ad peccatum mortale, dicunt imputari ad pec-

catum mortale ratione consuetudinis. Ratio est, quia licet illud juramentum, cum proferatur, actu non sit voluntarium formaliter et in se, nihilominus est voluntarium in causa, scilicet, in consuetudine, quam supponimus esse voluntariam, seu non retractatam. Atque hæc sententia tribui solet Soto, in libro octavo de Justit., quæstione secunda, articulo tertio, conclus. 7, et in libro de Caven. jurament. abusu, cap. 12; sed oppositum sentit.

3. *Auctoris sententia.* — Ego vero censeo, juramentum prolatum sine advertentia formaliter, et per se sufficienti ad peccatum mortale, non esse in se novum, ac proprium et speciale peccatum mortale propter solam pejerandi consuetudinem, etiam non retractatam. Hæc sententia tribui potest D. Thomæ, dicta q. 98, articulo tertio, ad secundum, quatenus sine restrictione dicit, qui jurat falsum sine advertentia, a crimine perjurii excusari; et eodem modo loquitur Bonavent., 3, dist. 39, art. 1, quæst. 3, qui addit etiam, quando est ex quadam consuetudine. Durandus etiam ibi, quæst. 5, indefinite loquitur. Clarius Major ibi, quæst. 4, generalem ponit conclusionem, nullum juramentum indeliberatum esse peccatum mortale; et in probatione infert tanquam conveniens, quia alias assuetus jurare, toties mortaliter peccaret, quoties in actum perjurii ex habitu prorunperet. Denique idem sumitur ex doctrina Scoti ibi, quæst. unic., artic. 1, quatenus dicit, consuetudinem vel habitum non facere, ut actus sit peccatum mortale, nisi reddat illum sufficenter deliberatum. Sylvester etiam absolute loquitur, verb. *Juramentum,* 2, q. 6, conclus. 2; et in verb. *Blasphemia,* quæst. 4, sentit, blasphemiam inadvertenter prolatam ex consuetudine, non esse peccatum mortale, cum tamen major ratio peccati in blasphemia sit, quam in perjurio. Et ad hoc refert Sylvester Navarr., c. 12, n. 84. Ipse tamen requirit cum Cajetano, ut ille, qui non adverterit, sit itajdispositus, ut, si adverteret, non blasphemaret, vel non juraret, quæ conditionalis, ut dixi et statim ostendam, impertinens est. Denique in eadem sententia est Soto, dict. artic. 3.

3. Nam prius dicit posse contingere ut inadvertentia, licet sit in homine habente consuetudinem jurandi, non ex consuetudine, sed ex alia occasione, vel passione naturæ, aut alia simili proveniat, et tunc evidens esse non magis esse peccatum mortale, quam si non esset consuetudo, quia ibi nihil influit, unde esto non excusat, accusare non potest. Deinde vero addit, posse defectum judicii provenire ex

consuetudine, et nihilominus sic jarare non esse peccatum, ponitque varios casus. Unus est, quando velocitas jurandi provenit ex consuetudine, sed non tollit advertentiam necessariam ad dicendum verum ratione materiæ, quia per se statim patet; et hic casus est clarus, sed non pertinet ad id, de quo agimus. Secundum ergo casum ponit, dicens: *Deinde quia potest contingere in illo motus surreptitus, qui sic naturaliter linguam rapiat, ut culpam vel omnino tollat, vel veniale reddat.* Ecce non censet fieri talem motum mortale peccatum, etiamsi a consuetudine originem trahat, et hic est casus de quo tractamus. Idem sentit in dicto libro de Jura., c. 7 et 12; ait enim (ut refertur) consuetudinem non facere ut sit mortale peccatum, quod sine illa non esset.

4. *Probatur assertio.* — Ratione probatur primo contra generalem regulam Cajetani, quia, non obstante consuetudine præcedente non retractata, et habitu ex illa relicto, præsens inconsideratio, et inadvertentia cum qua juriatur, invincibilis est; ergo excusat a novo peccato mortali, non obstante consuetudine. Antecedens supponitur; nam ex tali hypothesi tractatur quæstio, alias clarum est voluntariam inadvertentiam non excusare, sed accusare pro ratione voluntatis, sive homo habeat consuetudinem, sive non. Oportet ergo ut talis sit inadvertentia actualis, quæ revera excusat vel ab omni peccato, vel saltem a mortali, si homo non haberet consuetudinem jurandi, et illa eadem inveniatur in homine habente consuetudinem, quod non repugnat, ut omnes supponunt, et est per se notum. Tunc ergo illa inadvertentia per se spectata naturalis est, et non voluntaria. Jam ergo probatur consequentia, scilicet, illam excusare non obstante consuetudine, quia consuetudo non facit illam inadvertentiam magis voluntariam, quam si non esset. Ergo nec facit actum in se magis culpabilem. Antecedens probatur, quia non facit illum magis voluntariam directe et formaliter, quia de facto homo non magis adverterit aut vult advertere; neque etiam indirekte seu interpretative, quia propter consuetudinem non est homo magis potens ad advertendum, sed æque naturaliter rapitur, et æque deest illi medium aut excitativum, quo se applicet ad advertendum.

5. *Ignorantia involuntaria, etiam in operante ex malo habitu, excusat a peccato.* — Unde argumentor secundo, quia ignorantia involuntaria, et ex hac parte antecedens, licet in ordi-